

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА КУМЫКСКОМ ЯЗЫКЕ

БУСУРМАНЛАНЫ РУГЪАНИ-ЯРЫКЪЛАНДЫРЫВ ГАЗЕТИ

№ 10 (123) Айда бир керен чыгъарыла / октябрь 2009 г. / Зуль-къаида 1430-й. Багъасы 15 манат

Редакторну колонкасы

Ассалам алейкум, аявлу охувчуларыбыз, дин къардашлар. Бу ажайып дюнъяда не де болагангъа уйренип къалгъанбыз. Ер юзюню тюрлю-тюрлю ерлеринде гъар гюн дегенлей къайсы буса да тамаша ишлер бола. Табиат тамашалыкъланы айтмагъанда, адамлар да ярышгъа чыкъгъандай айлана якъны гъайран этмеге къасткъыла. Шоайлар учун Гиннесни китабы деген рекордланы язагъан хас жыйым да чыгъа. Гъатта инсанлар озлени атын танытмакъ, белгили этмек учун къайдагъы тарыкъ да, тарыкъсыз да гъюнерлер этмеге эринмей. Гъар гюн янгы-янгы шолай «уьстюнлеклеге» къарай туруп, бир затгъа да тамаша болмайгъан болуп барабыз. Масала, бирев: «Пеленче булай гъюнер гёрсетген эди», – деп айтса, шоссагъат башгъасы сёзлерин де бёлюп: «О недир?! Муна мен сизге герти тамаша ишни гъакъында айтайым», – деп чыгъа. Гъасили калам, не гъайранлыкъгъа да уйренчикли болуп, бир зат да бизин тамаша этмейген болгъан демеге ярай.

Амма нечакъы кёп «билсек» де, нечакъы кёп «гёрсек» де, Аллагъу таала бир-бирде гёрсетеген ниьматлагъа чы уйренип битмесбиз, тамаша болмай да болмасбыз. Яратгъаныбыз заман-заман Оьзюню Къудратын аян этмейли къоймай. Шо мужизатланы гёрегенлер ва англайгъанлар Огъар ярамагъа къарап, ибадатын камил этмеге къаст къылар, натижада бу дюнъяда да, ахыратда да насипли болур (Аллагъ буюрса). Аявлу охувчуларыбыз, сиз билеген кюйде, Къызлар бойдагъы юртда гиччи яшны къаркъарасына Къуръан аятлар чыгъа. Шо гъакъда газетибизни бу номеринде де язгъанбыз. Ойлашагъанлар учун, шо гертиден де, уллу ажайыплыкъ тюгюлму дагъы? Къудрталы Аллагъ бизге бу аламатны негъакъ йибермеген, тюз гъакъыл чыгъармагъа къарайыкъ шондан. Ойлашайыкъ. Лап Къыямат гюн болгъача этген гънагъларыбызгъа да гъёкюнуп, товба этип, тюз ёлгъа тюшмеге болабыз. Амма Къыямат гюн етишгенче бизге къарамагъа тарыкъ тюгюл, ажжалыбыз къачан гележеги де бизге белгисиз. Тезокъда, Аллагъны ёлуна, Ислам динге тюшмеге алгъасайыкъ. Гъаракатыбызда Яратгъаныбыз кёмек этерге умут этейик.

ГЪАЙРАНЛЫКЪ

Ажайып тамаша яш

Дагъыстанда тувгъан нарыстаны къаркъарасында сыйлы Къуръанны язывлары чыгъа

Бугюнлерде дагъыстанлылар да, озгелер де ажайып тамаша ишге шагъат. Бизин республиканы Къызлар районундагъы Красно-Октябрьское деген юртунда тамаша яш тувгъан. Тогуз айлыкъ Алини къаркъарасында заман-заманда Къуръан язывлар чыгъа.

Тувгъанда бу яш узакъ яшамай оьлежек деп докторлар ата-ананы «инандыргъан» эди, неге тюгюл ол сав этилмейген церебральный паралич деген аврув булан авруй деп токъташдырыла. Амма шолай аврув токъташдырыв этилсе де, нарыста гъалиге сав-саламат, ону бир ери де аврумай. Бу бек тамаша ишни гъакъында ахтарывчулар не айтагъанны билмей. Илму англатып болмайгъан гъайранлыкъ. Дагъы не айтарсан?

Яшны анасы Мадина Якъубова айтагъан кюйде, Али тувгъан сонг бир нече гюн гетип, ону къаркъарасында арап язывлар чыкъмагъа башлай. Ондан алда буса, ону сакъал тюбю гёгерген болгъан. Шо

гёгерив тайгъан сайын ону еринде арапча «Аллагъ» деген сёз гёрюмге башлай. Шо биринчи чыкъгъан языв эди. Сонг къаркъараны ер-еринде (аякъларда, къолларда) шо язывлар гъар итнигюн ва жумагюн таймай чыкъмагъа башлай. Язывлар чыкъгъанча алдын яшны иссилги 40 градусгъа ерли гётериле. Язывлар уьч гюн сакъланып, сонг таймагъа башлай, тек арты булан янгылары чыгъа.

Башлапгы заман бу тамаша яшны ата-анасы язывланы гъакъында биревге де айтмайлы шону яшыра эди. Амма бир гезик яшны уьстюнде «Мени ажайыпларымны адамлагъа гёрсетигиз» деген языв чыгъа ва шондан сонг бу ишни гъакъында къалгъан халкъ да билеген бола.

Али – агълюдеги экинчи яш, ону къызардашы озгелерден къалышмайгъан яш. Бу ажайыплыкны англатып болагъан ва англатмагъа къарайгъан гъалиге бирев де табылмагъан. Ерли межитни имамы

айтагъан кюйде, бу ажайып тамаша язывлар – Аллагъны белгилери.

Али тувгъанча да анасын да, докторланы да тамаша этген болгъан. Айлы вакътисинде Мадина врачлагъа ичиндеги тувмагъан яш йылай деп кант эте болгъан. «Тувмагъа аз заман къалгъанда къурсакъдагъы яш гертиден де йылайгъанны докторлар да эшите эди, – дей Мадина. – Амма олар дагъы да бек тамаша болду тувгъан Алини гёргенде. Ону гёнюнден ичиндеги санлар гёрюне эди».

Тамаша Алини гъакъында дагъы да кёп-кёп ажайып хабарлар айтыла. Масала, ол рамазан ай башлангъанда гюндюз вакъти авзуна аш-сув алмай, уллулар булан бирче ораза тута эди.

Булай гезиклерде простой бусурманлар бу кепдеги ажайып тамаша ишлеге нечик янашмагъа герекни билмей къала. Эки янсылы гъислер тува.

» 5

Номерде:

2
7

ЯНГЫЛЫКЪЛАР
Гъаж – бусурманны борчу

3

АСГЪАПЛАР
Женнет агълю Билал асгъап

5

АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛА
Телевизор – балагъланы башы

6

ОЙЛАШМАГЪА
ЧАКЪЫРА
Болгъан иш

ЯНГЫЛЫКЪЛАР

«Ассалам» – чемпион

Бугюнлерде мини футболдан информация кьуралланы командаларыны арасында Дагъыстанны чемпионаты ытгерилди. Башындан тутуп айтып къояйыкъ, «Ассалам» газетни командасы бу ярышларда биринчи ерни алмагъа бажарды.

«Ассалам» газетни командасы бу ярышлагъа алданокъ ва мекенли кюйде гъазирлик гьрген эди. Дагъы ёгьесе бу жавалпы оюнларда уьстюн-

люкню къазанмагъа да бажарылмас эди. Бизин спортсменлерибиз охувчуларына атив савгъат этмеге сююп, оьзлени аямай ойнай эди. Шолагъа, Аллагъны кемеги булан, утмагъа ва бизин сююндюрмеге бажарылды деп, толу кюйде айтмагъа болабыз.

Ахырынчы оюндан сонг чемпионланы къабул эте туруп, Дагъыстанны муфтиси Агъмат гъажи Абдулаев бу утуш савлай «Ассалам» газетни де, муфтени оьзюню де уьстюнлюгю деди.

Гертиден де, 12 гючлю командалары арасында биринчи ерни къазанмакъ тынч масъала тюгюл. «Ассалам» команда «Черновикни» де, анадаш «Нурул-Исламны» да, телевизионщиклени де, оьзгелени де утмагъа бажарды ва тийишли биринчи ерге ес болду. Бизин – редакцияны кьуллукъчурун ва охувчуларын бу уьстюнлюк герт кюйде сююндюрдю ва ругъландырды.

Биз кеп сюеген командабызгъа гележекде де бизин бу кепде сююндюрмеге ёрайбыз.

Къылыкъны гъайын этивню ёлунда

Мычыгъыш республиканы школаларында Къуръан аятлар булангъы ва жамиятта оьзюн эдепли юрютмеге чакъырагъан плакатлар илмеге башлагъан. Шо гъакъда ругъ-къылыкъ тарбиялану ва алгъа барыв Центры директору, Агъмат Къадыровну атындагъы басмахананы директору Ваха Хашханов билдирген.

Ону сьзлерине гьере, булай чакъырывлар оьсюп гелеген наслуну ругъ ва къылыкъ якъдан ислам динни къанунларына кыйышывлу, шо кепде мычыгъыш халкъны бырын асрулардан гелеген милли ругъуна гелишли тарбиямагъа кемеке этежек.

– Мычыгъыш республиканы президенти Рамзан Къадыров оьсюп гелеген наслуну ругъ-къылыкъ къайдада оьсдюрювге айрыча агъамиятлы янаша, – дей В.Хашханов. – Шогъар бизин центрыбызны иши де шагъат. Масала, бизин кьуллукъчу-

ларыбыз орта школаланы, оьр ва хас охув ожакъланы охувчуларыны арасында англатыв ишлер юроте, ваъзалар охуй. Басмахана да, интернет сайтлар да адамларыбызны арасында ислам динни байлыгъын, маданият кыйиматлыгъыбызны, халкъыбызны яхшы хасиятлы мердешлерин яйывгъа кеп иш эте.

В.Хашхановну сьзлерине гьере, хоншудагъы республикада ерли халкъны арасында абур къазангъан, сыйлы адамланы гъакъында документальный кинолар чыгъармагъа герекли маълуматлар жыйылып гъазир.

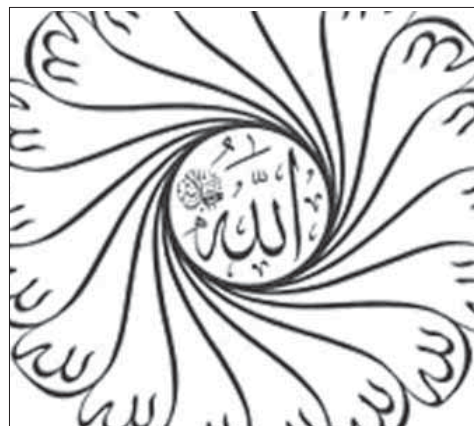
– Бу киноларда бизин якълы сыйлы адамланы яшаву суратланажакъ, олар ислам динде етишген оьрлюклер гьрсетилежек, – дей В.Хашханов. – Биз гиччипавланы да тергевсюз кьоймажакъбыз. Олар учун пайхаммарланы яшавуну гъакъындагъы мультиклер этилежек.

Алтын Къуръан халкъара жыйында гьрсетилежек

Москвадагъы «Сокольники» деген паркда арапча накъышлап язывну II-нчи халкъара жыйынында ажайып тамашалыкъ – «Алтын Къуръан» гьрсетилежек. Бу жыйын 14 октябрден 14-нчу ноябрь болгъанча оьгерилежек.

«Алтын Къуръан» – VIII-нчи асруда «Османни Къуръаны» деген китабыны толу копиясы ва шону Москвадагъы монетный двор деген идарада лап багъалы алтындан этген. «Алтын Къуръанны» 162 бети бар (сакълангъан къольязывда йимик). Бу алтын копияны этмек учун усталар бир йыл ярым ишлеген. Этилген бу «Алтын Къуръан» дюнья оьлчевдеги музей экспонатгъа санала ва о багъасы ёкъ кыйиматгъа тенг этиле.

2009-нчу йылны март айында «Алтын Къуръанны» бир бети Сауд Арабстанны пачасы Абдалла ибн Абдель Азиз аль-Саудгъа савгъат этилген эди. Шо заман Эр-Риядда РФ-ни маданиятыны министри Авдеев де ортакъчылыкъ этген бол-

гъан.

Бусурманлар учун бек агъамиятлы сыйлы Китапны этип, Россияны ёлбашчылары дюньядагъы бусурман уьлкелеге этеген абурун гьрсетмеге сюйген. «Алтын Къуръан» дюнья халкъланы олар бусурманлар болса да, болмаса да бирикдиреген кьурал йимик болуп токътажакъгъа умут бар.

БУСУРМАННЫ БОРЧЛАРЫ

Гъаж – бусурманны борчу

Гъаж къылыв – Ислам динни бешинчи борчу ва шону бусурман уьмметдеги адамгъа яшавуну ичинде бир керен сама да къылмагъа герек. Гъажны ал заманлардагъы пайхаммарлар да къыла болгъан. Мугъаммат Пайхаммар ﷺ гъажны гъакъында булай айтгъан: «Эгер имканлыгъы бар адам гъаж къылмагъан буса, шо ягъуди яда хачперес болуп оьлсюн». Гъажны оьрлюгюн белгилей туруп, Расуллугъа ﷺ: «Къабул этилген гъажны савгъаты – Женнет», – деген. Пайхаммарны ﷺ булай сьзлери де белгили: «Ким Каабагъа багъып чыкъса (гъаж къылса), гюнагъларындан чайылып, андан тувгъан гюнде йимик болажакъ».

Гъадисде булай деп де айтыла: «Гъаж ва умра къылмакъ учун уьюнде чыкъгъан сапарчылар. Аллагъны Уьюне зиярат этгендей бола ва олар тилесе. Олагъа берилле, олар товба этсе, товбасы, тилевлери, шапааты къабул этилежек». Пайхаммарны ﷺ асгъабы Умар булай деп айтгъан болгъан: «Гъаж къылгъан адамны да ва ол зуль-гъижжа, мугъаррам, сапар айларда ва раббуль-аввал айны биринчи йигирма гюнде тилеген адамланы да гюнагълары чайыла».

Гъажны рукнулары

Гъаж къылывну алты рукнусу бола (шоланы кютмесе гъаж къабул этилмей):

1. Негет.
2. Зулъ-гъижжа айны тогузунчу гюнюде Арапат тавда болув.
3. Арапат тавдан къайтгъан сонг, борч тавафны (Каабаны айланыв) кютюв.
4. Саъю (Сафа ва Марва аркъаланы арасында юрюв) этив.
5. Башын кырккыив яда юлюв (азында башдан уьч тюк тюшмеге тарыкъ).
6. Эсгерилген рукнуланы гезиги булан этив.

Гъажда этилмеге герекли оьзге ишлер

www. islamdag. ru деген сайтдан алынган

ГЪАЖ

Межитге барагъан ва межитден къайтагъан гъар адамгъа Аллагъ женнетде атив-арив ашлар онгара

Гъаж къылагъанда бирдагъы беш ишни этмеге герек, тек оланы этмей кьойса гъаж бузулмай, тек кьодо (штраф) тьлемеге тарыкъ бола.

1. Гъажгъа Микат деген ерде (ихрам гиеген ер) гирмеге тарыкъ.

2. Муздалифа деген ерде гечени йибермеге тарыкъ.

3. Мина деген авлакъда ташрик деп айтылагъан гечелер болув.

4. Гиччи ташлар ташлав.

5. Савбол тавафны кютюв.

Эгер оьрде эсгерилген затланы бирисин сама да этмесе, гъаж къылагъан адам кьодо гъисапда мал соймагъа тарыкъ яда, шогъар имканлыгъы етишмей буса, он гюн ораза тутмагъа герек, шолардан уьч гюн Маккада, къалгъанларын уьйде.

Гъаж къылывну къайдалары

Гъаж къылывну уьч къайдасы бола:

1. Ифрад – башлап гъажны къылыв, сонг умраны айрыча къылыв.

2. Таматтуь – башлап умраны, сонг гъажны къылыв.

3. Киран – гъажны да, умраны да бирче къылыв.

Гъажны таматтуь ва кирангъа гьере къылса, шолай этген адам кьодо гъисапда мал соймагъа тарыкъ. Эгер шолай этмеге чоласы ёкъ буса, он гюн ораза тутмагъа тарыкъ, шолардан уьч гюн Маккада, къалгъан гюнлер уьюнде. Эгер таматтуь негет тутгъан адам, умра къылып, гъажны борчларын кютмейли, Микатгъа гъаж къылмакъ учун негет тутмагъа къайтса, ол кьодо тьлевден эркин этиле.

Гъажгъа гирегенде этилеген эдеплер

Россиядан гелеген гъажилер гъажгъа «Зулъ-Хулайфат» деген Микатда гире. Шо Мадинаны кырыларында. Шо ерге гелгенде гъажилер гъажгъа ва умрагъа гирмеге негет тутуп, ▶7

АСГЪАПЛАР

Женнет агълю Билал асгъап

Аллагъны Элчисини ۞ будуну – Билал

Билал асгъап бийик, къара (негр), арыкъсув, къалын чачлы адам болгъан. Бу адам Аллагъны Элчисине ۞ ювукъ болгъанлардан, ол ону вазир болгъан ва ислам динни биринчилерден къабул этген. Женнет озюне къарагъан Абу-Абдуллагъ Билал бин Рабах бусурманлыкъны 30 йыллыкъ чагъында къабул этген. Динибиз яйылып башлагъан йылларда ачыкъдан бусурманлар экенин билдирген еттевню арасында ол да болгъан ва шо йылларда къыйынлыкълар гьрген ва азап чекген бешевню арасында да ол болгъан. Озюн макътайгъанда, ол башын ийип, гьзлерин юмуп, гьзьяш тьгюп, булай айта болгъан: «Мен – тюнегюн къул болгъан эфтиопман».

Айтылгъан тухум да, уллу байлыкъ да гьтерип болмайгъан даражагъа ол, къара тюсюне де, къул болгъанына да, бир-биревлер ону сан этмейгенге де къарамайлы, иманны гючю булан, гъакъ юреклик булан ва саламатлыкъ булан етишген болгъан. Аллагъны Элчиси ۞ булай айтгъан болгъан: «**Бары да Элчилерине Аллагъ еттишер къурдашлар, вазирлер бере болгъан. Магъа буса, Аллагъ шоллай 14 адам берген: Гьамзатны, Жафарны, Алини, Гьасанны, Гьюсенни, Абу-Бакрны, Умарны, Амманни, Микдадны, Хузайфатны, Салманни, Амманни, Билалны, Ибну-Масудну ва Абу-Заррны**». Башгъа гьадисде айтылагъан кюйде, эртенги намаздан сонг Аллагъны Расулу ۞ Билалгъа булай сьзлер айтгъан: «**Гьей Билал, сен Ислам динде лап кьп умут этген ишингни гъакъында айт магъа, гьертини айтаман, мен бу гече сени чарыкъларынгны тавушун женнетде эшитдим**». Билал булай жавап берген: «Гече болсун, гюндюз болсун, къачан буса да мен намаз жувунсам, шону арты булан Аллагъ суйгенче керен намаз къыламан. Шу ишимден эсе озьге башгъа бир ишге де артыкъ ва уллу умут этмеймен». (Муслим етишдирген гьадис). Гьар гезик Пайхаммар ۞ озьюн гъакъында женнетде чарыкъларыны тавушун эшитгенмен деген сьзлени эсине алагъанда, Билалны гьзлеринден гьзьяшлар агъа болгъан.

Билалны къаттылыгъы ва саламатлыгъы

Абдулла бин Масуд булай хабарны етишдирген: «Ислам динни ачыкъ кюйде къабул этгенлер башлап еттев болгъан: Аллагъны Элчиси ۞, Абу-Бакр, Амман ва ону анасы Сумайя, Билал ва Микдад. Гьызарлавдан Аллагъны кьмеги булан Пайхаммарны ۞ ону агъайы сакълагъан, Абу-Бакрны буса, Аллагъны кьмеги булан ону къар-

дашлары сакълагъан. Кьалгъанланы буса, бутпереслер (язычниклер) темирден этилген гюбе де (кольчуга) гийдирип, къызгъан гюнню тьбюнде къоюп, къыйнай болгъан. Билалдан къайры озьлгеле олар сюегенни айтдырмагъа бажаргъан. Ол буса озьюн къыйынлыкъларын Аллагъны уллугъуну алданыда сан да гьрмеген, къыйнайгъанлар буса, ону озюн сан этмей болгъан. Билалны бойнуна нокъта тагъып, бутпереслени яшлары ону орам-орамда суйрейгенде де, ол: «**Аллагъ бир, бир, бир**», – деп айта болгъан. Гюнню лап къызгъын тьш вакътсинде Умайя бин Халаф Билалны орамгъа суйреп чыгъартып, къызгъан къайырны уьстуне де ятдырып, тьшюне авур таш да салып: «Сен бу кепде оьлгенче туражакъсан яда Мугъаммадгъа арт бережакъсан ва бизин бутлагъа баш уражакъсан», – деп къоркъута болгъан. Билал буса: «**Аллагъ бир, бир, бир**», – деп такрарлап тургъан.

Озлени айтгъанын этдирип болмажакъын анлагъанда, бутпереслер Билалгъа: «Бизин ташларыбызны гъакъында бир-эки сама да яхшы сьз айтсанг да, сени къоркъуз», – дегенде де, Билал гери къайтмайлы, айтагъанын такрарлай: «**Аллагъ бир, бир...**»

Варака бин Навфаль Билалны къыйнайгъан заманда ону къырындан оьтуп барагъанда, Билал шо озьюн: «**Аллагъ бир, бир, бир**», – деген сьзлерин такрарлай болгъан. Варака огъар: «Гьей Билал, Аллагъ бир, бир», – деген. Сонг Билалны къыйнайгъан Умайягъа: «Аллагъны аты булан ант этемен, бу адамны сиз оьлтюрсеги мен ону къабурун берекет тилейген ерге айландыражакъман».

Бир гюн Пайхаммарны ۞ болажакъ будунун къыйнап турагъан ерден Абу-Бакр оьтуп бара бола ва Умайягъа булай деген: «Сен Аллагъдан къоркъмаймысан? Бу амалсызгъа недир этегенинг? Къачан болгъанча ону къыйнама хыял этесен?» Умайя огъар булай жавап берген: «Ону сен похлагъансан ва сен озьюн де ону къутгъар». Абу-Бакр да: «Мен шоллай этме де этермен. Мени башгъа къара къулум бар, ол мундан гючлю де дюр, сени дининге де берилген адам», – деген. Умайя рази болуп, Абу-Бакр озьюн къулун Билалгъа алышдырып, ону эркин эте. Шолалыкъда, Билал Абу-Бакр къул гьалдан къутгъаргъан еттинчи адам болгъан.

Билал биринчилерден болуп Мадина шагъаргъа гьижра этген болгъан. Онда гьчген сонг, Пайхаммар ۞ Билалны озьюн узукъариси Убайдат бин Харис булан агъа-инидей этген. Шо кепде, Пайхаммар ۞ Билалны Абу-Рувайха Хасами дейген адам булан да

агъа-инидей этген.

Ону оьр даражасы

«**Абу-Бакр бизин пачабыз, ол къул гъалындан бизин пачабызны азат этген**», – деп Умар бин Хаттаб айта болгъан (Бухари етишдирген гьадис). Мундан дагъы артыкъ багъаны ким берип бола? Булай деп Умар халипа билмей айтмагъан, ону гъакъында Пайхаммар ۞ ол гьертини ялгъандан айырагъан адам деп негъакъ билдирмеген. Умар халипа Билалгъа бизин пачабыз дей! Шолалыкъ бу адамны оьрлюгюн ва Аллагъдан къоркъувун бирдагъы керен гьрсете.

Бир гезик Пайхаммар ۞ Билалны уьюне гелип, къатынына ол бармы деп сорай. Ол да эри уьйде екъ деп жавап бере. Сонг Пайхаммар ۞ огъар: «Сен эринге ачувланагъанда йимик гьрюнесен», – деп къарай. Къатын булай дей: «Ол гьар заман гелип: «Пайхаммар ۞ булай деп айтды, олай деп айтды», – дей». Пайхаммар ۞ къатынгъа булай деп айта: «**Ол сагъа мени гъакъымда айтагъан бары да зат гьрти, Билал ялгъан айтмай. Сен ону ачувландырма, неге тюгюл сен этген яхшы ишлени Аллагъ къабул этмес, эгер сагъа Билал ачувлана буса**». (Ибн-Асакир етишдирген гьадис).

Билалны сьзлеринден йигирмагъа ювукъ асгъап ва табиин гьадислер язгъан ва етишдирген. Шоланы арасында асгъаплар – Усамат бин Зайд, Бара бин Азиб, Тарик бин Шихаб, Абдуллагъ бин Умар, Каб бин Ахират ва Вахб бин Абдуллагъ; табиинлер – Асвад бин Язид, Шахр бин Хавшаб, Абдуррагъман бин Абу-Лайла ва башгъалары.

Азанны тарихи

Билал намазгъа, демек азан чакъыргъан биринчи адам ва ол Пайхаммарны ۞ будуну болгъан. Аллагъны Элчиси ۞ Мадина шагъаргъа гьчген сонг, ол бусурманланы жамият намазгъа чакъыра болгъан. Олар да жыйылып, намазны заманы гелгенче къарай болгъан. О заманлар-

Билалны зияраты

да оланы бириси де намазгъа чакъырмай болгъан. Бир гезик бусурманлар намазны заманы гелгенни гъакъында нечик билдирсе яхшы деп ойлашма башлай. Биревлер, хачпереслер йимик, къонгуравгъа урмагъа чакъыра. Башгъалар буса, ягъудилер этегенде йимик, зурнайны кьмеги булан пайдаланмагъа таклиф бере. Амма бу бары да къайдалар Пайхаммарны ۞ кепине гелмей. Эртенге таба Аллагъны Элчисине ۞ Абдуллагъ бин Зайд Абду-Рабихи гелип гече гьрген тамаша тьшюн айта: «Тьшюмде мен яшыл опуракъгъа гийинген эргишини

макътав! Бу дагъы да бек мекенли» (Агъмат, Абу-Давуд, Тирмизи етишдирген гьадис).

Аллагъны Элчиси ۞ оьлген

СОНГ

Билалгъа «Пайхаммарны ۞ будуну» деп айта эди, огъар «Исламны будуну» деп айтмай эди, неге тюгюл ол Расулюллагъны ۞ сав заманында намазгъа чакъыра эди. Пайхаммар ۞ оьлген сонг буса, ол янгыз бир керен намазгъа чакъыргъан.

Аллагъны Элчиси ۞ гьрти дюньягъа гьчген сонг ва бусур- ➤ 5

ГЪАМИС

Мунапикъны уьч зат ачыкъ эте: ол сьйлейгенде ялгъан айта, сьзюн тутмай ва инанывну болдурмай

АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛА

Телевизор – балагъланы башы

Ал заманларда адамлагъа къурдаш гысапда китап белгили эди буса, энни ону орнун телевизор тутгъан. Биревлер учун шо гъатта ювукъ къурдаш да, къардаш да, сырдаш да болуп битген. Орта гысапдагы аглюде телевизор гюнде етти сагъатдан кем ишлемей. Далиллер гёрсе-

теген кюйде, школары битдиреген вакътиге охувчу яш телевизордан таба хыйлы-хыйлы олтюрювлеге, жинаятчылыклагъа, пасат ишлеге къарап бите.

Телевизор адамлары тарбиялайгъан болгъан, огъар бир-бир хасиятлар сингдире, яшав ёл гёрсете. Натижада, бу информация къурал савлай жамиятгъа да таъсир этеген болгъан.

Бизин улькебиздеги телевидениеде арт вакътилерде билим береген, гъакъыл къошагъан берилишлер къыт болуп бара, тек учуз багъалы масхаралар нече де кеп яйылгъан. Шо кепде, аглю деген къыйматлы англавну да тебен даражагъа тюшюреген кинолар, берилишлер чи гъатдан озуп бара. Бара-бара ожакъда болма герекли озек, маъна арт янгда тебериле, аглюню кюрчюсюн болдурагъан англавлар тая, эргишни агъамияты ёкъдай бола, минадан гелген аглю байлыгыбыз сейир бола.

Умуми алгъанда, гъалиги телевидениеде адамгъа яман якъдан таъсир этеген хыйлы затлар бар. Берилишде вагъши гёрюнюшлер кеп болгъан сайын, осюп гелеген авлет де ачувлу болуп оьсе. Булай болагъаны гъакъ экенин Европа улькелерде, США-да ва бир-бир оьзге пачалыкларда ачыкъдан гёрюнге башлагъан.

Америкалы ахтарывчулар токъташдыргъан кюйде, яш заманында олтюрювлер, адам къыйнавлар, жинаятчылыклар булангъы кинолагъа кеп къарагъан эргишилер оьсгенде оьзлер терс ёлгъа тюшмеге башлай, авур хыянатлар эте.

Телевидениеден лап кеп зарал гёрегенлер, озокъда, яшлар. Оланы аякъгъа турмагъан гъакъылы, къаравлары яман кинолары таъсиринден бек зараллана. Гъалиги теле-

видениеде не заманда да, не затгъа да къарагъа бола, тарыкъсыз, эрши берилишлеге тогъас ёкъ.

Информация къураллары «тарбиясында» оьсеген яшлары психика гъалы да алышына, яшавгъа къаравлары да бузукълаша. Натижада пачалыгыбызны гелегеги гъакъда ойлаша тура къалабыз, неге тюгюл – яшлар бизин гелегегибиз.

Телеэкрандан таба адамлагъа ялгъан пикрулар, терс ойлар гийириле, халкъны адашдырмакъ учун уллу иш этиле. Къайсы берилишге къарасакъ да, шо бизге нечик буса да таъсир этмейли къоймай ва, аслу гъалда, шо яман таъсир болуп чыгъа.

Телевизорну алдында турагъан адам ял аламан деп турагъанда, гъакъыкытда тюрю-тюрю гёрюнюшлеге къарай туруп, гележек яшавунда нечик яман алышынывлар болажагъын англамай, оьзю де билмейген кюйде ону баш майы итти таъсирни тюбюне тюше.

Бир-биревлер биз масъаланы къопдуруп айтабыз, къошабыз деп ойлашамагъа бола, тек далиллер бизинки тюз экенин гёрсете. Масала, арт вакътилерде кёбюсю дагыстанлы берилишлерде экранны тюп янындагы «чатланы» гёрмеге бола-баз. Шоларда гъар ким ортакъчылыкъ этмеге бола ва оьзю суйгенин СМС-лер язып йибере. Шоланы охуп гъайран болмагъан бирев де ёкъдур. Иманы, намусу барлар шо

ГЪАМИС

Шариат яхшы гёреген бары да затланы этив – садагъа

язывланы охуп, телевизоргъа тюкюреген гъалгъа тюше. Оларда яшаву-буздагы бары да пасатлыкъ мунаман деп ачыкъ кюйде гёрюнюп тура, шоланы язагъанлар да гёч уялмай, оьзлени телефонларыны номерлерин къоя. Эдепсизлик бир йимик улангъагъа да, къызыгъагъа да яйылгъан, бир-бирде чи къызларыбыз уланлары етти артда къоягъан да бола. Жиргенч ишлерден тартымайгъанлар да арагъа чыкъмагъа башлагъан сонг дагы не айтарсан? Ажайып тамаша болуп, оьз-оьзюнге сорав бересен: «Биз гъали де Дагыстанда сама да яшайбызмы?»

Гъал шулай къалмасгъа гъакъ юрекден инанмагъа сюесен ва гъарибиз бош турмайлы гъаракат этип йиберсек, гертиден де яшавубуз аз буса да яхшы янгда багъып алышынаргъа умут бар.

Юсуп АЮБОВ.

Тувгъан гюн – шатлыкъмы, къайгымы?

Тувгъан гюнню белгилемей къойса яхшымы, белгилесе яхшымы? Ислам динни ёлуна янгы тюшген гъар ким де бу соравгъа жавап излемеге тарыкъ бола. Олар айтагъан кюйде, тувгъан гюнню белгилемей къоймагъа нечик бола дагы? Савгъатлар? Агъамият? Дагы болмагъанда, бир-биревге яхшылыкъ болдуруп, бирче олтуруп къатнав, пайдалы затланы гъакъында хабарлав кимге зарал гелтирген? Гери урулагъан затлар бармы дагы мунда?

Инг башлап, тувгъан гюн деген не зат экени бирче белгилейик. Мени эсиме гелеген кюйде, тувгъан гюн – Ер юзюндеги бизин заманыбызны гысабы. Шо гысап мизан терезелеге де салынажакъ ва шоларгъа гёре, биз Магъшардан таба тувра яда женнетге, яда жагъаннемге гетжекбиз. Хадир гече Яратгъаныбыз Пайхаммарны ✽ тапшуруп булан адамлагъа бакъдыргъан болгъан. Шо тапшурувгъа гёре, булай ажайыплыкъ да болгъан: яш тувгъанда йыламакъ ва яхшы адам оьлгенде сююнмек. Шолай не саялы бола дегенге, Пайхаммарыбыз ✽ булай жавап алгъан: «**Яш тувгъанда биз йылайбыз, неге тюгюл билмейбиз ону ахыры нечик болурну билмейгенибиз саялы ва ол бу дюньяны Яратгъаныбызгъа инаныв булан йиберерми гъакъда билмейгенибиз саялы. Яхшы, иманлы адам оьлгенде буса, ол борчлары кютюп, герти дюньягъа насипли гетгенине сююнбиз**». Пайхаммар ✽ да адамлагъа Ислам динни толу кюйде етишдирип гетген.

Аявлу бусурманлар! Биз сизин булан не этебиз дагы? Биз оьзюбюню тюбюкъарадан башгъача юртебиз. Яш тувгъанда сююнгеликден биз не этегени де билмей къалабыз. Шо сююв йылдан йыл

да кемимей. Биз бу дюньягъа геливюбюню белгилейген «шатлыкъ» булан къутламагъа унутмайбыз. Биз бу «байрамгъа» шонча да сююнбиз, гъатта биз болмасакъ дюнья бузулуп гетердей гёребиз. Динни юртеген бусурманлар да авлетлерини тувгъан гюнлерин белгилеп, къайырмас

яшлары гёнгюн алайкъ деп сан да гёрмей къоя. «Юреги авруйгъан» ата-ана шолар ишлери булан авлетлеринде терс ёравлар тувдурагъаны ойламай буса ярай. Сонг-сонг шо ялгъан пикрулары тюз этмеге нече де къыйын болажакъ. Янгыз бу гюн авлетине агъамиятны бакъдырып, ата-ана оьзге заманларда ол не эте буса да къайырмайлар, ол оьзюне берилгенине ойлашмай, герекли тарбия алмайгъанына талчыкъмай.

Авлетлерине Къыямат гюнню гъакъында, оьлюм гележекни гъакъында, бизин Ким яратгъаны гъакъында ва Кимге сужда къылмагъа гереге гъакъда хабарлайгъан ата-аналар кепмю? Нечакъы суймесек де, динни мекенли юртеген бир-бир аглюлерде де оьсген сонг

тюгюл), сююндюрме яхшы ва тарыкъ болса къатты кюйде такъсырламагъа да тийшли. Шолайлыкъда, авлетлибизде оланы бизден даимге айырып болар йимик аврувлар тувулунмасын деп тергеп турмагъа тарыкъ бола. Къыямат гюн ата-ана авлетлерини гъакъында ойлашып болмайгъанда ва авлетлер этген гюнагъларыны айыбын ата-анасына салагъанда, янгыз Къуръангъа ва сюнетге гёре яшагъан аглюлер насипли болажакъ.

Гиччи яш биринчи керен «Бисмиллягъ» деп айтгъанда, Аллагу таала малайикге шо атаны гюнагъларын бузуп тайдыр деп бувар. Авлетлерин къызгъанып, олагъа оьлюню ва гележек герти дюньяны – ахыратны гъакъында айтмайгъанлар гъакъ кюйде янгылышалар. Яшгъа шоланы гъакъында эрте айтгъан сайын ондагъа иманны бюртюклерин тез оьсер. Амма гъакъыкытны заманында айтмайлы, къайдагы «тувгъан гюнлер» ва оьзге шо кепдеги пайдасыз затлар булан оланы алдатып турсакъ, ол да мекенсиз затлагъа таянып, ахырда бютюнлей алданмагъа имканлы. Аллагъаны ачыву чыкъмасгъа, Азрайыл малайикден къутулув баргъа, Сират кепюрден чыгып боларгъа, Мизан терезелерде пайда гёрюп боларгъа ва оьзге болажакъ ишлерде яхшылыкъ гёреге олай адамлары ким инандырмагъа бола?

«Тувгъан гюн» деген шатлыкълар оьтгерилеген заманлардан берли биз бир-бирибизни не зат булан къутламагъа герегибизни токъташдырып битмегенбиз. Оьмюр болжалыбыз бир йылгъа къысгъа болгъанына ва къарт болуп барагъаныбызгъа, оьлюмге ювукъ болгъаныбызгъа сююнбизми?

Патимат ГЪАМЗАТОВА.

ОЙЛАШМАГЪА ЧАКЪЫРА

Болгъан иш

Бир гезик тюкенде ону муну алагъанда, акъча телейген ерде сатывчу къатын 5-6 йыллыкъ яш булан хабарлайгъанын эс этдим.

Сатывчу къатын ол яшгъа: «Аявлум, къурчакъ алмагъа сени акъчанг етиш-

«Оюнчакъны кимге аласан?» – деп сорадым.

– Бу къурчакъны къызардашым бек сюе эди ва шону алмагъа нече де гъасирет эди. Шону огъар савгъат этмеге скойген эдим. Мен бу къурчакъны ону янына гете-

мей», – дей. О заман тюкендеги ол яш магъа бурулуп: «Агъай, гертиден де къурчакъ алмагъа мени акъчанг етишмейми?» – деп сорай.

Мен де ону къолундагъы акъчаны санап къарап: «Аявлум, къурчакъ алмагъа сени акъчанг гертиден де етишмей», – дедим. Гичипав къолундагъы къурчакъдан айрылмагъа суймейгенни гёрюп, мен огъар:

генде, огъар етишдирсин деп, анама бермеге сюемен, – деп гичипавну гёзлери сувлана. – Мени къызардашым Аллагъны янына гетген. Шолай деп атам айтды ва узакъ къалмай анам да Аллагъны янына гетжекек. Шо саялы анам да къызардашымны янына баражакъ болгъан сонг, ондан таба бу къурчакъны тапшурмагъа ойлашдым.

Бу сёзлени эшитгенде юрегим тамаша болуп йиберди, гъатта токътагъандай да болду. Бу гиччи яш магъа къарап: «Атама айтдым мен къайтмай туруп анам гетмей турсун деп». Сонг ол магъа озю иржайып чыкыгъан суратын гёрсетди.

– Бу суратны да мен анамдан таба къызардашымна йибермеге сюемен, ол мени унутмасын учун, – деп улан сёзюн узата. – Мен анамны да бек сюемен ва ол бизин къоюп гетгенни суймеймен, тек атам ол къызардашымны янына гетмеге герек дей...

Сонг ол языкъ кюйде бирдагъы керен шо баягъы къурчакъгъа къарай. Мен тезокъ кисеме сугъулуп, акъчамны чагъартып, ол яшгъа: «Янгъдан санап къарайыкъ сана сен акъчангны. Ким биле биз янгылыш болгъанбыздыр», – дедим. Яш эс этмейген кюйде, ону акъчасына озюмникин къошуп: «Бигъ, къарасана, сени чи акъчанг етише болгъан», – деп яшны сююндюрдюм. Натихада бизин акъчабыз къурчакъ алмагъа да болду, артыкъ да къалды. Булай болгъангъа бек сююнюп, улан: «Магъа тарыкъ чакъы акъча бергенинг саялы, шюкюрлюк этемен Сагъа, Аллагъ!» – деди. Сонг ол магъа да къарап, булай деди:

– Тюнегюн юхлагъанча алдын, къызардашымна къурчакъ алып болардай, мен Аллагъгъа акъча берсин

деп тилеген эдим. Шо къурчакъны алып битгенде буса, шону анамдан таба къызардашымна йибермеге деп мурат тутгъан эдим. Аллагъ тилевюмню къабул этди! Мен устевюне анама акъ гюллер алып болардай дагъы да акъча суйген эдим, тек шо гъакъда Аллагъгъа тиле-меге уялып къалдым. Амма Аллагъ къурчакъ да, акъ гюллер де алып болардай магъа таман чакъы акъча йиберди. Анам гюллени бек сюе.

Тюкенден мен ажайып тамаша гъалымда чыкыдым. Къайда барсам да, башымдан шо яш чыкмай эди. Сонг мени эсиме ерли газетде язылгъан янгылыкъ гелип гетди. Шонда язылгъан кюйде, эки гюн алдын эсирген гъайдавчу уллу машини булан бир къатынны да, ону къызын да уруп йыкыгъан болгъан. Гиччи къыз еринде оъле, анасы буса, къыйынлы гъалгъа тарып, реанимациягъа тюше. Комагъа тюшген къатынгъа кёмек болмажакъ деген докторлар, юрекни ишлетеген аппаратны къачан буса да токътатмагъа тарыгъын билдире. Къызардашымна къурчакъ алмагъа сююп, тюкенде магъа ёлукъгъан бу яш шо агълюню авлети сама да тюгюлю деп эсиме гелип гетди.

Эки гюн гетип, хатаба-лагъгъа тюшген шо къатын гечинген, деп газетлерде билдирив чыкыды. Мен шо

ГЪАМИС

Пайхаммар
гиччи ташланы
атмагъа гери
ургъан, неге тюгюл
олар булан гъав
да этмессен,
душмангъа зарал да
гелтирмессен, амма
къырыйындагъы
адамгъа гёзюне
тийдирип яда тишин
сындырып, зарал
гелтирмеге бола

гъакъда билгенде, агъып йиберген гёзьяшларымны токътатып болмадым. Акъ гюллер де алып, къабурлагъа гетдим. Сынажадагъы къатынны янында бир ягъындан шо баягъы къурчакъ, башгъа янында буса сурат ва акъ гюллер гёрюне эди.

Мен къабурлардан йылай туруп гетдим. Энни яшавум алышынажагъын бек яхшы англай эдим. Ол яшны къызардашымна ва анасына бакъгъан сюевюн мен бирт де унутуп болмасман.

Гъей инсанлар, ичгини бютюнлей къоюп болмай бусагъыз, ичип сама да машин гъайдамагъыз деп тилеймен! Биревню чечекленип турагъан яшавун къыркып боласыз чы...

Болгъан ишни гёрген адам.

3 «манланы башын Абу-Бакр Сиддик тутгъанда, Билал бир нече керен намазгъа чакъырмагъа къарагъан, тек «Мен шагъатлыкъ этемен Мугъаммат Аллагъны Элчиси» деген сёзлеге етишегенде, ол йылап йиберип токътап болмайгъан болгъан. Ол Абу-Бакрны янына барып булай дей: «Гъей Расулюллагъны вариси, мен Пайхаммар : «Бусурманны лап яхшы иши – Аллагъны ёлунда къасткъылыв, демек, жигъат» деген сёзлерин эшитген эдим». Абу-Бакр огъар: «Гъей Билал, сен не сюесен дагъы?» – деп сорай. Ол да: «Мен оылгенче бусурманланы дазусун сакъламагъа сюемен», – дей. Абу-Бакр огъар: «Бизин намазгъа ким чакъыражакъ дагъы?» – деп сорай. Билалны гёзлеринде гёзьяшлар чыгып, ол булай дей: «Аллагъны Элчиси оылген сонг мен биревге де азан йырламажакъман». Абу-Бакр бирдагъы керен: «Къал бизин булан ва бизге азан йырла», – деп тилей. Билал шогъар булай жавап къайтара: «Сен мени къул гъалымдан озюнг учун азат этген эдинг буса, сен айтагъан болсун. Амма сен мени Аллагъ учун азат этген эдинг буса, къой мени». Абу-Бакр шо сёзлеге булай дей: «Аллагъны аты булан ант этемен, мен сени къул гъалынгдан Аллагъ учун азат этгенмен. Суйген еринге бармагъа ихтиярлысан». Билал Шамгъа гетип, онда бусурманланы дазусун сакълап тургъан.

Шондан сонг бир нече йыл гетип, Билал тюшюнде Пайхаммарны гёре. Пайхаммар огъар булай деп айта: «Гъей Билал, сени янынгдан бу не сувукъ яныывдур, мени устыюме гелмеге заман болмагъанмы?» Билал бек пашман ва къыйгылы гъалында уяна, ону юрегин къоркъув бийлей. Ол тез-тез ёл этмеге гъайванын да онгарып, ёлгъа чыгъа. Мадина шагъаргъа гелгенде, ол Пайхаммарны къабурна гелип, ону устыюнде узакъ заман йылай.

Заман-заман ол къабурну устыюне бетин салып йылай. Шолай гъалында ону Пайхаммарны авлетлерини яшлары Гъасан ва Гъусен гёре. Билал оланы гъарисин къучакълап-къучакълап йылай. Олар Билалгъа Пайхаммарны заманында йимик азан чакъырмагъа тилей. Билал да Пайхаммарны межитини къалкъысына да минип, Расулюллагъны замынында йимик: «Аллагъу акбар, Аллагъу акбар, Аллагъу акбар, Аллагъу акбар!» – деп къычырып башлай.

Пайхаммар гечингенден берли булай азан бир де берилмеген эди... Мадинада яшайгъанлар бу тавушну эшитип, къоркъуп йибере.

Билал буса токътамайлы узата: «Ашгъаду алла илагъа илла Ллагъ, ашгъаду алла илагъа илла Ллагъ». Бу сёзлени эшитип, Мадина шагъар къартыллап йибере.

Билал да артын бёлмей: «Ашгъаду анна Мугъаммада ррасулю-Ллагъ, ашгъаду анна Мугъаммада ррасулю-Ллагъ»...

Мадинаны бары да халкъы, шоланы арасында бир де къыргъа чыкмагъан къызлар да, орамгъа чыгып, йылай туруп бир-бирине: «Аллагъ Элчисин сама да тирилтегенми?» – деп сорай. Пайхаммар оылген гюнню санамаса, бу кепде кёп йылагъан адамлар болмагъан.

Билал оylum тешекде жанын бермеге гъазир турагъанда, къатыны: «Балагъ гелди бизге», – дей. Билал буса огъар: «Сююнч, тангала мен сюеген адамым булан – Пайхаммар булан ва ону асгъаплары булан ёлугъажакъман», – деген.

Билал 63 йыллыкъ чагъында гъижраны 20-нчы йылында Дамаск шагъарда оылген. Шону къабурда шо онда ва гъалиге белгили, ону устыюне гелегенлени санаву йыл сайын кемимей. Ону булан Аллагъ рази болсун ва Яртагъаныбыз ону берекетинден бизин айырмасын!

1 «Бир якъдан биз, озокъда, булай алакат Яратгъаныбызны муъжизаты экенин бек яхшы англайбыз. Осал иманлы адамларда, балики, булай ажайып иш иманын да къатдырмагъа болур.

Амма Аллагъгъа гъакъ юрекден инанагъанлар бу ише артыкъ ажайыплыкъ гёрмей, неге тюгюл гъар гюн де Есибиз яратгъан дагъы да бек ажайып, алакат ишлени гёребиз, сезебиз. Гечени гюн булан алышынывун гъар пон гёрюп, кёп юлдузлу кёкге къарап, жан-жаныварны ажайып

Биревлеге бу ажайыплыкъ динге берилмеге чакъырап, иманлылагъа буса – ибадатын камил этдирмеге чакъырыв. Аявлу дин къардашлар, биз гъали гёргенибизни, эшитгенибизни тюз англап, лайыккы натижа чыгарып, напсыбызны басылтамагъа янгы гюч булан гиришейиклер. Шо ёлда Аллагъ бизге гюч берсин! Амин.

P.S. Исламны тарихинде адамланы къаркараларында булай язывлар чыгъагъаны алдан берли белгили. Масала, гъижраны 150-нчи йылында машгъюр

яшавун билип, биз Аллагъны Къудратыны дазусуз ажайып Гючюн англайбыз. Сав дюньяны ва бары да Аламны Аллагъ яратгъан. Шоланы яратмагъа Есибизге бир къыйын да болмагъан! Шо саялы, Яратгъаныбызны бир гиччи къулуну къаркъарасындагъы язывлар бизин эсден тайдырардай тамаша этмеге тарыкъ тюгюл. Биз шогъар парахат ва англавлу янашмагъа тарыкыбыз. Гертиден де, бу алакат биревлер учун болуп болардай иш тюгюл.

имам Абу Гъанипа гечинип, ону жувагъанда мангалайында Яратгъаныбызны бу маънадагъы сёзлери язылып гёрюнген эди: «Гъей парахат жан, Яратгъанынга къайт, Ону разилигин къазанып, Мени женнетиме гир». Имамны онг къолунда: «Этген ишлеригиз саялы Женнетге гиригиз», сол къолунда буса: «Гертиден де, яхшы ишлер этегенлеге Биз тийиш-лисин берербиз».

Азиз МИЧИГИШЕВ.

ПАЙХАММАРНЫ ЯШАВУ

Магъаммат КЪАЗАНБИЕВ

Аллагъдан къоркъуп сонг
Мугъаммад чыкъган,
Сонг башгъалар гирип, Османни
йыкъган.
Оьлтюрген о-бу деп сёзлер
эрише,
Шу кюю айтмагъа бираз гелише:
Гиши болган анда бир Руман
атлы,
Бу да чы тююлдюр анча
исбатлы, –
Шо гирип, ургъан дей къылыч
сувуруп,
Артындан мисрулу кирген югюрюп40.
Наъилат йылагъан вужа-гъарай деп,
Булай иш болмагъа къайдан ярай деп.
Бу къатын арагъа тюшюп ябушган,
Урмагъа къойман деп, къатты къарышган.
Сыгъанып айланган, аямай жанын,
«Къойман, – деп, – алмайлы Османни
къанын!»
Дагъы да бириси къылыч узатган,
Тез барып Наъилат къылычын тутган.
Бармакълары тюшдю, гесилип къолу,
Юреги ярылды, гёзю яш толду.
Баракалагъ, муна бу герти къатын –
Къойду ол дюньяда тавушун-атын.
Наъилат-бийкеде ёкъдур аз къыйын,
Къыйынлар бермеге жыйылган жыйын.
Бир якъдан нече гюн сувсапдан янмакъ,
Бир якъдан душманлар барысы къанмакъ.
Тахдан да тюшежек хорлукълар геле,
Бир якъдан ол азиз Осман-бий оьле.
Бу тургъан ятдырып-онгарып эрин,
Гъали де халкъ билмейлер бу ишни бирин.

Къыргъа чыкъган бу сонг, ёкъ кююде саны,
Йылагъан, гёзюнден акъгынча къаны.
Халкъ ишни билип, сонг бары жыйылган,
Асгъаплар Османгъа йылап, йыгылган.
«Ким этди?» – деп булар тюнтюп къарайлар,
Гъеч бир зат билинмей, бары адайлар.
Нечик де, киргенлер оьлтюрюп гетген,
Булар чы Османгъа этерин этген,
Оьзлеге заралсыз булар къутулган;
Биревлер айталар: «Руман тутулган».

Наъилат къычыргъан Ригагъ къулуна:
«Османни къылычын ал, – деп, – къолуна».
Ол Ригагъ оьлтюрген Руманни йыгъып,
Мисрулу къутулган къачып тез чыгъып.

Бирдагъы хабарда булай деп де бар:
Али ол къавгъагъа багъып тез чабар,
Гъасан-Гюсейинге ол бек яман уруп,
Айтды: «Ким оьлтюрсе сиз де бар туруп?»
Булар айтды: «Биз бар якъдан гелмеди,
Оьлюп битмей туруп, бирев билмеди».

Османни къанлысын Али оьлтюрдю,
Тийишли жазасын агъар етдирди.
Шоссагъат жан берип, Осман гёз юмган,
Белгили айтгъа къанлары тамган.
Къуръан – оьзю язган Къуръаны болган,
Бугюнде де бар деп айталар ол къан.

Сонг гъазирлеп, жаназасын къылдылар,
Ол намазда малайиклер болдулар.
Гёмме элтип, аны къабургъа салды,
Асгъаплар бары да къайгырып къалды.
Шулай шагъид болду Осман-халипа
Ва разияллагъу ангъу ва афа.

Осман разияллагъу Таала ангъу, оьзю сатып
алып Бакъийге⁴¹ къошган Гъашшу-Кавкаб
деген ерге гёмюлдю.
Разияллагъу Таала ангъу ва наввараллагъу
заригъагъу!⁴²

ГЪАЗРАТ АЛИ КАРРАМАЛЛАГЪУ ВАЖГЪАГЪУ ВА РАЗИЯЛЛА ГЪУ АНГЪУНУ ТАРЖУМА ГЪАЛЫ ВА ХАЛИПАЛЫГЪЫ⁴³

Али разияллагъу Таала ангъу – Абуталиб
огълыдыр; пайгъамбарны атасы Абдуллагъ да,
Абуталиб де – агъа-инилердир. Гъижратдан²³
йыл алдын тувуп⁴⁴, 11 яшында муслиман болуп,
³⁶яшында халипа болду.

Али разияллагъу Таала ангъу – Аллагъны арсла-
ны гъам сувурулган къылычы – бек алим, гъакъыл-
лы, камил, йигит эди. Оьзю бек сёзге уста, пасигъ,

Нюрлю таварих

уллу алим буса да, аз сёйлейген, теренден ойлайгъан, алгъасамайгъан, сабур гиши эди. Пайгъамбар учун, дин учун кёп къуллукълар этип, жанындан базгечип⁴⁵ юрюген, нече минг халкъланы муслиман этген, Аллагъдан къайры затдан къоркъмагъан, пайгъамбарны сыйлы къызы Фатиматны алган аявлу гиевию гъам къардашыдыр.

Али разияллагъу Таала ангъу яшлай пайгъамбарны янында туруп, аны къолунда оьсдю. Бир йыл Маккада къагътыкъ болганда, пайгъамбар алайгъи ссалам атасыны къардашы Аббас бай болмакъгъа гёре, агъар: «Гъей Аббас! Абуталибни уй-агълюсю кёп; гел сен бирисин, мен бирисин алып сакълап, токълукъ болгунча агъар энгил этейик», – деди. Бу да къабул этип, Абуталибге айтты, о да рази болуп, Аббас – Жаъфарны, пайгъамбар – Алини алып, уьюнде сакълады. Али сонг даим пайгъамбарны янында къалды.

Али Табуқден къайры бар къазаватлагъа да барган. Анда барганда, пайгъамбар аны агълюсюне де, халкъгъа да Мадинада оьзюню орнунда къоюп гетди. Сонг Али: «Ай пайгъамбар. Мени къатынланы-яшланы арасында къоямысан?» – дегенде, пайгъамбар: «Сен магъа, Муса алайгъи ссаламгъа Гъарунну еринде болмакъгъа рази болмаймысан?» – деди.

Алини бир вакъти дёрт диргем акъчасы болуп, дагъы бир капеги ёкъ эди. Шоланы бирин гече, бирин гюндюз, бирин гёрюне, бирин яшыртгын – барын да садагъагъа бергенде, Алини гъакъындан «алай этгенге булай даража болур» деп, Аллагъдан шу: «Аллазина юнфикъуна амвалагъум би-л-лайли ва нагъари сирран ила ахириги...» деген аят⁴⁶ тюшдю.

Ибну Асакир деген гиши айтган: «Къуръанда Алини гъакъындан тюшген эки юзден де кёп аятлар бар», – деп.

Пайгъамбар Алиге дуа этип, бар эшитген затын гёнгюнден билип, дагъы унутмайган болган.

Пайгъамбар бир гюн: «Мен халкъгъа нечик баш болуп болушлукъ эте бусам, Али де халкъгъа мени йимикдир», – деп [айтган]. Бу хабар халкъгъа яйылганда, Нуъман уланы Гъарсы деген гиши гелип айтган: «Я Мугъаммад! Аллагъ буюра деп сен бизге – «Аллагъ бир, сен де Аллагъны элчиси» деп шагъатлыкъ этмеге буюрдунг! Аны къабул этдик. Гюнде беш намаз, рамазанда ораза, закят, гъаж буюрдунг! Аны къабул этдик. Булар булан да рази болмай, энди сен атангны къардашыны уланын бизден артыкъ сыйлы этип, оьзюнг йимик гёрсетеген сёзлер айтсан. Шо да Аллагъны ишиме? Яда оьз янындан айтамысан?» – деди. Пайгъамбар: «Аллагъдан буйрукъ булан айтаман», – деди. Гъарсы тез арт берип, оьзю минип гелген тюесине багъып юрюдю, оьзю: «Аллагъым! Шу Мугъаммад айтагъан герти буса, Сен бизин уьстюбюзге таш явдур!» – деп айта туруп. Шоссагъат, тюесине де етгинче, агъар Аллагъ бир таш тюшюрюп, башындан гирип арт уятындан чыгъып, шо ерде оьлдю.

Пайгъамбар бир гюн Алиге: «Яман вилаятгъа⁴⁷ барып, анда къазилик⁴⁸ эт!» – деп айтганда, Али: «Гъей пайгъамбар! Мен нечик гъукму этейим? Мен гъали яшман, мен эки давчуну арасын айырып да болман», – деди. Пайгъамбар аны кёкюрегине къолун уруп: «Аллагъым, муну юрегин тюз эт, тилин де сябит⁴⁹ эт!» – деп дуа этди. Али разияллагъу Таала ангъу айтды: «Шондан сонг, давчуланы арасында гъукму-суд этмек магъа бек тынч болду», – деди.

Бир керен пайгъамбар асгъаплар булан олтуруп тураганда, эки давчу гелип, бириси: «Гъей Аллагъны элчиси! Бугишини сыйыры мени эшегимни оьлтюрдю», – деп арз этди. Янындагылардан бири, пайгъамбардан да алдын: «Гъайванлардан болган затгъа телев ёкъ», – деди. Пайгъамбар Алиге: «Шуланы арасын сен айыр», – деди. Али разияллагъу Таала ангъу давчулагъа: «Экевию де бошмеди? Я байлангъанмеди? Яда бири бош, бири беклимеди, нечик эди?» – деп сорады. Булар: «Эшек байланган эди, сыйыр бош эди, янында эсси де бар эди», – деп жавап бердилер.

ГЪАМИС

Тул къатынны ва амалсыз яшайгъанни гъайын этеген адам Аллагъны ёлунда ябушагъангъа тенг

Али разияллагъу Таала ангъу: «Сыйырни эсси эшекни телер», – деп гъукму этди. Пайгъамбар да аны гъукмусун герти этип, бегетди.

Али разияллагъу Таала ангъу бек билеген, терен англавлу, уллу илмулу гиши эди. Умар разияллагъу Таала ангъу агъар эки-уьч керен мюкюрлюк этген. Бир гюн пайгъамбар, янында бир-эки адамлар да болуп, уьюнде тураганда, азбардан бир тиленчи садагъа тилеп къычырды. Пайгъамбар алайгъи ссалам Умаргъа: «Чыгъып шону тилин гес!» – деди. Умар разияллагъу Таала ангъу чыгъып, къырдагъылагъа: «О тиленчини тутугъуз! Аны тилин гесейим», – деп тураганда, Али разияллагъу Таала ангъу гелип, Умаргъа: «Нетесен?» – деди. Умар: «Пайгъамбарны буйругъун этемен», – дегенде, Али: «Пайгъамбар – агъар бир зат бер – деген мурат булан айтгъандыр», – деп, гесме къоймай, бир садагъа берип, чыгъарып йибердилер. Сонг Умар: «Агъ! Али болмагъан буса, Умар гъалек болажакъ эди», – деди.

Умаргъа бир гиши гелип: «Гъей муьминлени бийи! Мен питнени, бош затны сюемен, гъакъны сыймеймен; къаны, союлмай оьлген затны ашайман; Аллагъны рагъматындан къачаман, гёрмеген затгъа инанаман, болмагъан затгъа болур деп икърарлыкъ этемен», – деди. Умар муну сёзлерине тамаша болуп, оьлтюрме сююп, Алини чакъырып: «Бу гиши булай айта», – деди. Али разияллагъу Таала ангъу: «Бу гиши герти айта, биз де дюрбюз шолай. Аллагъ айтган – малыгъыз-авлетигиз питнедир деп, бу аланы сюе. Дюнья – бош зат, бу аны сюе. Оьлюм – гъакъ, аны сыймей. Бавур – къан, аны ашай. Янгур – Аллагъны рагъматы, андан къача. Аллагъны гёрмеген, агъар инана. Къыяматгюн болмагъан, агъар болур деп икърарлыкъ эте», – деди. Умар: «Аллагъым! Али ёкъ ерде, мени уьстюме къыйын-ишкъл⁵⁰ иш салма!» – деп дуа тиледи.

Пайгъамбар Хайбар давгъа барганда, шагъарны янында тюшюп: «Тангала мен байракъны, Аллагъны да, элчисин де сюеген; Аллагъ да, элчиси де аны да сюеген шу шагъарны да алажакъ гишиге берермен», – деди. Эртен гъар ким оьзюне умут этип жыйылдылар. Али, гёзлери авруп, ариде чатырында къалган эди. Пайгъамбар: «Али къайда?» – деп къычырды. Адамлар: «Гёзлери авруй, ол гелип болмажакъ», – дедилер. Адам йиберип, гелтирип, гёзюне тюкюрюп, бир де аврумагъан йимик сав болду. Байракъны Алиге берип, Алини къолу булан Хайбар алынды. Али шо шагъарны етмиш гиши къыйналып гётереген къапусун янгыз гётерип ташлагъан.

Али разияллагъу Таала ангъу, пайгъамбарны капирлер оьлтюрме гелгенде, аны орнунда ятып яш вакътында⁵¹ этген йигитлиги; Бадру, Хандакъ давларда этген ишлери де оьрде язылды. Аны йигитлигин язса, уллу китап болур⁵². Ол гъар кимге белгили деп, къысгъартып къоябыз...

Алини гъакъындан пайгъамбар айтган сёзлер:
1) «Къатынланы яхшысы эркеклени яхшысына берилди».

2) Жабраил магъа гелип айтды: «Аллагъ сагъа салам айтды»; дагъы да: «Мен сюемен сени де, Алини де, Фатиматны да, Гъасан-Гюсейинни де», – деп де айтды деди. Сонг мен Аллагъгъа шукру учун сажда этдим.

3) Къыяматгюн Али де, авлетлери де, къатыны да женнетни буракъларына минип гелирлер. Халкъ: «Бу къайсы пайгъамбар экен», – деп айттарлар. «Бу – Аллагъны досу Абуталиб огълы Алидир», – деп алагъа жавап гелер.

4) «Женнетде мени къаламны да, Ибрагъим пайгъамбарны къаласыны да арасында Алини къаласы болур».

5) «Али – мендендир, мен де – Алиденмен. Менден битеген ишни мени орнунда Али битдирер».

6) «Али – дюньяда да, ахыратда да къардашымдыр».

6 ◀◀ 7) «Алини суймес – муьмин тюгюл эсе, суймей къоймас – мунапикъ тюгюл эсе».

8) «Алиге къарамакъ – ибадатдыр. Алиге азийят берген⁵³ гиши – магъа зарал берген гишидир».

9) «Алини суйген – мени суйдю; мени суйген – Аллагъны суйдю. Алиге ачув-лангъан – магъа, магъа ачувлангъан – Аллагъгъа ачувлангъан гишидир».

10) «Магъа Али – чархыма башым йимикдир».

11) «Мен – илмуну шагъарыман, Али – аны къапусудур».

12) «Азап булан къоркъув береген – менмен, халкъны тюз ёлгъа тюз этеген – Али. Тюзелегенлер сени булан тюзелир, Али!» – деди.

Алини гъакъындан айтылгъан сёзлер де, аны макътавлары, артыкълыкълары да бир нече китап язса да битмес. Вал-гъасил⁵⁴, илмуда, йигитликде аны алдына гиши чыкъмагъан, а чыкъмажакъ.

Алини агълюсю – пайгъамбарны уй-агълюсю болуп санала, аны авлетлерине де – пайгъамбарны авлетлери деп айтыла. Неге? Пайгъамбардан улан къалмагъан; Фатимат [булан] Алиден тувуп яйылгъан тухум – пайгъамбарныкидир.

Али къурсакъда турагъанда, анасын иелип хачгъа сажда этме къоймайгъан болгъан. Шону учун, Алиге – «Каррамаллагъу важгъагъу» деп айтыла; маънасы – «Аллагъ аны бетин сыйлы этди» дегендир. Неге? Аны Аллагъ хачгъа сажда этмегинден сакълап, сыйлады.

40. Эсги китапда «юрюп» деп янгылыш язылгъан; «югюрюп» деп яда, Хасавюрт диалект булан, «ювюрюп» деп болма герек.

41. Бакъиъ – Мадина шагъардагъы, пайхаммар с-м гёмюлген сыйлы къабургуа ювукъда ерлешген «Жаннат ал-Бакъиъ» («уьнемлик женнет») деген зийретлер.

42. Артда эсгерилген сёз эсги китапда «заригъатагъу» деп янгылыш язылгъан. Савлай арапча жумланы маънасы: «Аллагъу Таала ондан рази болсун ва Аллагъ ону ятгъан ерин нюрлендирсин!»

43. «Гъазрат Алини (Аллагъ ону юзюн караматландырсын ва Аллагъ ондан рази болсун!) яшав ёлу ва гъакимлик сюрювю».

44. Али разияллагъу ангъу 656-нчы йылда тувгъан.

45. Базгечип – гери уруп, къабул этмей.

46. Сыйлы Къуръанда: 2-нчи сура «ал-Бакъара», 274 (275) аят. Бу аятны маънасы: «Кимлер озьлени уй мал-матагъын гече де, гюндюз де, ачыкъ кюйде де, яшыртгъын кюйде де садагъа этип уьлеше буса, олагъа савгъат Аллагъдан болажакъ. Оланы уьстюнде къоркъунчулукъ ёкъ ва олар пашман болмажакълар».

47. Яман вилаят – гъалиги Йемен деген пачалыкъ.

48. Къадилик.

49. Сябит – айтгъан затындан тайышмайгъан, озьюн сёзюн бек тутатгъан; бек, къатты, ёлундан тайышмайгъан; токъташгъан.

50. Ишквал – четим, чалдырыш-четим англашынагъан зат.

51. Вахътында – вахътисинде, заманында, чагъында.

52. Бу агъвалатланы гъакъында къумукъ тилде басылып чыкъгъан китап бар: «Гъаза гъазават Али ибну Абиталиб каррамаллагъу важгъагъу ва разияллагъу Таала ангъу» / Къумукъчагъа гечюрген мутаржим: Ильяс ибн Гъырыв ал-Эндери. Петровск, 1911 й. - 161 бет.

53. Азийят берген – азаплар чекдирген, къыйнагъан, бек инжитген; къыйыкъсытгъан.

54. Вал-гъасил – къысгъача айтгъанда, гъасиликалаам.

Гъазирлеген **Гъ. Оразев** (давамы гелеген номерде)

киринсе, къол тубюндеги ва аврат ерлериндеги туклерин тайдырса, тырнакъларын гессе, атир ийислер сепсе, яхшы. Эргишилер уьстюндеги бары да опурагъын чечип, ихрамгъа байланмагъа ва аякъларына тапочкалар гиймеге тарыкъ. Бютюнлей киринген ва ихрамгъа чырмалгъан сонг, гъажилер гъажгъа гиришивге багъышлангъан эки ракаатлы суннет намаз къыла ва булай деп айта: «Мен Яратгъаныбыз Аллагъ учун гъаж къылмагъа негет этдим». Сонг булай деп оху

"Лаббайкаллагъумма бихаджати лаббайк, Аллагъума лаббайка лаббайка ла шарика лака лаббайк, инналь хламда ва ннигмата лака валь мульк ла шарика лак".

Таматтугъа гёре гъаж къылмагъа сюегенлер буса, булай айта: «Мен Яратгъаныбыз Аллагъ учун умра къылмагъа негет этдим». Арты булан оьрде язылгъан кюйде «Лаббайкны» охуй.

Киран къайдагъа гёре гъаж къылмагъа гъазирленген адам буса: «Мен Яратгъаныбыз Аллагъ учун гъаж ва умра къылмагъа негет этдим», – дей. Сонг баягъы «Лаббайкны» охуй.

Гъажгъа гирген адамгъа гери урулагъан затлар

Гъажгъа гирген адам учун гери урулагъан ишлер: эр-къатынгъа ювукъ болмакъ, озьюне яда башгъа адамгъа гебин къыймакъ, атир ийислер сепмек, бетиндеги ва башындагъы туклеге атир ийисли майлар сюртмек, къаркъараны не еринде болса да, шолардан туклени тайдырмакъ, тырнакъланы гесип тайдырмакъ (эгер тырнакъ сынгъан буса, шону астаракъ тайдырмагъа яратыла), эргишилеге башына не зат буса гиймек, къаркъараны сюлдюрюндеги опуракъ гиймек, къатын-гишилеге къолуну ясын ва бетин япмакъ, гъав этмек, Гъарамны топурагъында озьюмлюклени похламакъ.

Тавафны шартлары

Тавафны алты шарты бар:
1. Намазгъа жувунув, гъар тюрлю нажасдан тазаланыв.

2. Авратны яшырыв.

3. Тавафны Къара ташдан («Хаджар аль-аасвад») башламакъ ва ондан оьтегенде шо къаркъараны сол янында болмагъа тарыкъ.

4. Кааба сол якъда болмагъа тарыкъ.

5. Етти керен айланыв.

Саъюну кютеген кюй

Саъю Сафа деген аркъадан башлана ва Марвада тамамлана. Сафаны ва Марваны арасында етти керен юрюмеге тарыкъ. Сафадан Марвагъа багъып бир керен барыв – бир гезикге санала. Марвадан Сафагъа багъып да – бир керенге санала. Шолайлыкъда етти керен юрюмеге тарыкъ.

Арапат тавдагъы турув

Зулъ-гъижжа айны тогузунчу гюню Арапат гюн деп санала. Шо гюню эртенинде бары да гъажилер Арапат тавгъа гете.

Арапат тавда турув (болув) гъажны лап къыйматлы ери деп санала, неге тюгюл экинни намазны да, ашам намазны да арасында гъажилер шо ерде бир мюгълетте ерли буса да болмаса, оланы гъажы къабул этилмей. Арапат тав ва Арапат гюн Адам пайхаммарны да, ону къатыны Гъаваны да Ер юзюнде ёлукъгъан ери ва гюню. Шо лап да къыйматлы гюн деп санала. Китапларда айтылагъан кюйде, Иблис Арапат гюнде башгъа гюнлерден эсе бек ерге урула, ругъу сына. Иблис шо гюн Аллагъ Арапат тавдагъы гъажилеге явдурагъан ниъматланы, оланы гюнагълары гечилегенни гёре. Пайхаммар булай айтгъан: «Арапат тавда болгъан сонг, гюнагълар гечилмеген деп ойлашмакъ – адамны лап уллу гюнагълардан».

Пайхаммарны къабуруна этилеген зиярат

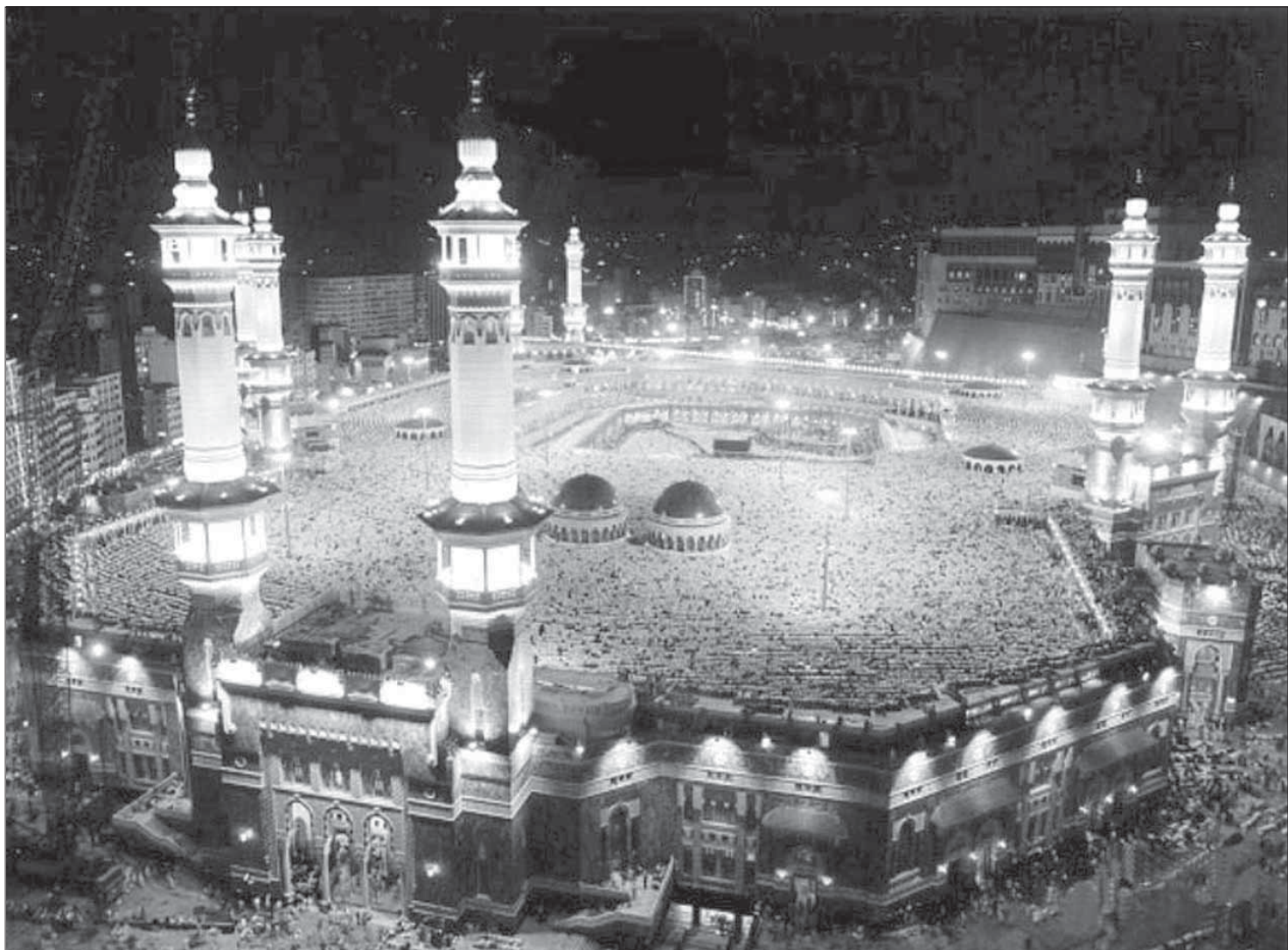
Пайхаммарны къабуруна этилеген зиярат гъажилер учун бек

ГЪАДИС

Бусурман деп айта озьге бусурманлагъа тили булан, къолу булан зарал этмейгенге, мугъажир буса – Аллагъ гери ургъан затланы къойгъан адам

агъамиятлы суннетлерден санала ва Аллагъгъа ювукъ этеген ишлени бириси де дюр. Шо лап яхшы иш экенге дёрт де мазгъапны имамлары да бир йимик рази болгъан. Шо гъакъда гъадислер де айта.

Мадинагъа барагъан гиши Пайхаммаргъа болгъан чакъы кеп салават охумагъа тарыкъ. Мадинагъа ювукъ болгъанда толу кюйде киринмеге, тырнакъланы гесмеге, туклени къысгъар-тмагъа, таза опуракъ гиймеге ва атир ийислер сепмеге яхшы. Бола туруп Мадинагъа яв барса яхшы. Барагъанда да пашман болмагъа яхшы. С неге тюгюл Пайхаммарны сав заманында гёрмеге насип болмагъан. Пайхаммарны межитине ювукъ болгъанда товбаны янгыртмагъа тарыкъ, садагъа оьлешмеге герек, неге тюгюл Аллагъны буйругъуна гёре, Пайхаммар булан сёйлегенче садагъа оьлешмеге тарыкъ. Межитни къапуларыны алдында бироз токътамагъа герек, гирмеге тилейгенде йимик. Межитте онг аякъдан гирмеге тарыкъ. Сонг пашман кюйде, гъузур деген гьалда, Равзаны янына гелип, тахийят намаз къыла. Сонг намаз къылгъан сонг, Пайхаммарны къабуруна гелип, алдында башын ийген гьалда туруп, гёзлерин юмуп, Пайхаммаргъа салам бермеге тарыкъ, ол сени алдында турагъанда йимик.

СОРАВ-ЖАВАП

– Къатыны эринден, эри къатынындан яшырып акъча жыймагъа яраймы?

– Къатынны акъчасына эрини ихтияры ёкъ, ол къатын ихтияр бермей туруп, шолуга тийип болмай. Амма эр де къатынын тийишли акъчадан къысмагъа ярамас. Татувлу агълюде эр-къатын бир-биринден яшыртгын акъча жыйып айланмас.

– Намазкъылагъанда билмей гиччи янгылышлар йиберсем, намазым къабул боламы?

– Парзларын (борчларын) къойса, бузула, суннетлени къойса намаз бузулмай, амма зувабы кем бола.

– Пайхаммарны ﷺ тувгъан гюнюн белгилемек (мавлет) бидаатмы? Гъадисге гёре, бидаат – терс ёлгъа тюшюв, гъар терс ёлгъа тюшюв – жагъаннемни отуна гелтире. Мавлет охусакъ, бидаат этген болабызмы?

– Исламны душманлары мавлет охувда уллу зарал гёре. Гертиден де, шо шолалым экен деп бу соравны берген адам оъзю ойлашып къарсын чы. Мавлет охувда не бар? Мавлетде бизин бийибиз Расулюлагъны ﷺ яшавуну гъакъында айтыла, ол этген ишлер, ону хасиятлары суратлана. Шонда не яманлыкъ бар? Сёгюлген бидаат деп айтыла яман ишлеге, яман мердешлеге гелтиреген затлагъа.

– «Ассалам» газетни гетген номеринде гъайизни вакътисинде къылынмагъан намазланы телемеге герек деп язылгъан эди. Шо нечик бола дагъы?

– Аявлу дин къардашларыбыз, гъар ким йимик де, биз де янгылышдан сакъланмагъанбыз. Шо соравга жавап къайтарагъанда, намаз тюгюл, ораза деп башыбызда бар эди. Янгылышыбыз саялы бизден гечмекни тилейбиз. Гъайиз саялы къылынмагъан намаз, озокъда, теленмей. Гъайиз саялы тутулмагъан ораза телеп тутула.

– Кулиев дейген адам таржума этген Къуръан китапны охумагъа яраймы ва салафитлени акъыдасына гёре юрюмеге яраймы?

– Аллагъны къаламын бар кююнде таржума этип болмайгъанни гысапгъа алса, Яратгъаныбызны сёзюн бар кююнде таржума этмеге бажарылмайгъанни англаса, таманлыкъ этедир. Къуръанни билмеге сюегенлер буса, эркин кююнде тапсирлени къолламагъа бола. Салафитлени гъакъында айтса, гъали бу сёзю артына вагъгабилер яшынган. Вагъгабыланы артына тюшген адам буса, адашгъанланы артына тюшген. Шоланы терс, ялган, уллу гюнагълар къазанагъан ёлуну гъакъында кёп керенлер далиллер гелтирилип айтылган. Бу къавумдан арек турмаса, инсанны ахыры яхшы болур деп айтмагъа къыйын.

– Биревлер айтагъан кююде, женнет де, жагъаннем де гъалиге яратылмагъан. Шо тюзму дагъы?

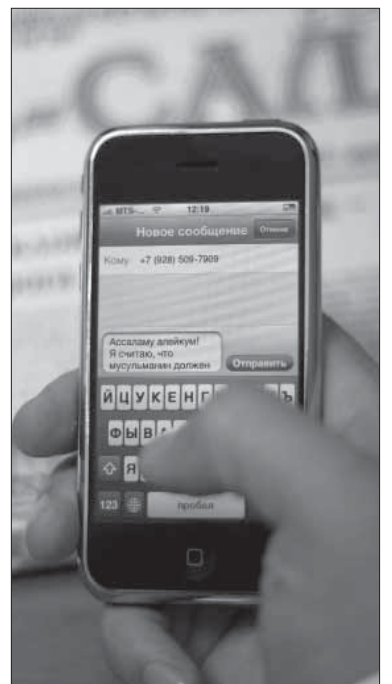
– Шо тюз тюгюл. Къуръанда ва гъадисде айтылагъан кююде, женнет де, жагъаннем де яратылган ва шолар гъали бар.

– Къатынгишиге гъар ай бир жума намазы къылынмай къалмагъа ярай дей. Шо тюзму?

– Гъайизни вакътисинде къылынмагъан намаз теленмей.

– Устазны къуллугъун этегенде, эри къатынына тийсе, намазы бузуламы? Къуллукъну узатмакъ учун янгыдан намаз жувунмагъа тарыкъ боламы?

– Эр-къатын бир-бирине билип де, билмейли тийип гетсе де, озокъда, намаз бузула ва намаз къылмакъ учун янгыдан жувунмагъа тарыкъ. Амма устазны къуллугъун кютегенде намазгъа жувунгъан гъалда болмагъа борч тюгюл, амма жувунгъан гъалда болса яхшы.

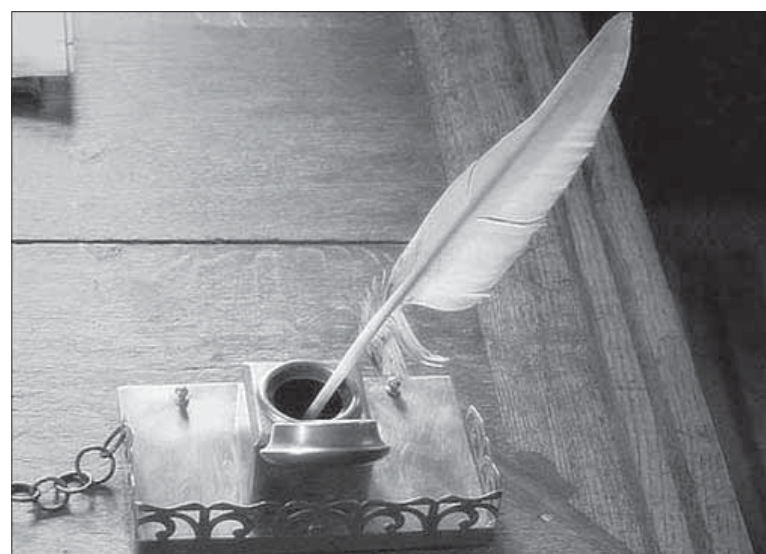
Аявлу охувчулар, янгы рубрикабызгъа SMS-лер геле. Тюнде шоланы беребиз. Гележекде де шу номерге язмагъа боласыз:
8988-296-94-22

– Ата-ана илму алмагъа къоймай буса, шолуга сорамай барып охумагъа яраймы?

– Этеген ишинг яхшы буса да, ата-анадан ихтияр алып этсе яхшы. Шолар ихтияр бермей буса бугюн, Аллагъ буюрса, тангалагъы гюн йымышакъ болуп ихтияр берир. Амма шолалы сорамай, билим аламан деп, уйден де гетип айланмагъа дурус болуп битмес, эгер чарасыз илму болуп тюгюл эсе (намазны уйренмек йимик).

– Мен гъаракъы ва оъзге ичги с а т ы л а гъ а н тюкенде ишлеймен. Магъа шонда намаз къылмагъа яраймы?

– Аслусу намаз къылынагъан ер таза болмагъа тарыкъ. Амма бусурман адамгъа гъарам затланы сатмагъа, алмагъа ярамай, гъарам деп санала.

– Борч болуп кирнегеде къатынгиши эшилген чачын чечмеге герекми?

– Эгер кирнегенде эшилген чачны бары да ерине сув тиймей буса, чачны чечмеге борч. Амма шарият оъзлюгюнден бурма болган чачлагъа энгиллик бере. Амма кимесе бирев иш этип чачларын бурма эте буса, олайлагъа энгиллик ёкъ.

– Къатыныны гюнагъларына эри о дюньяда жавап береми?

– Озокъда, гъар ким о дюньяда оъзю саялы жавап бережек, тек къатыны ва авлетлери саялы эргиге де соралажакъ, эгер оъзю саялы терс ёлгъа тюшген буса.

Рузнама

НОВАРЬ

Дни	Утренний.	Восход	Обеденный	Послеобеден.	Вечерний	Ночной
1	4.41	6.22	11.33	14.20	16.47	18.41
2	4.42	6.23	11.33	14.19	16.46	18.12
4	4.44	6.26	11.33	14.17	16.44	18.10
6	4.47	6.28	11.33	14.15	16.41	18.07
8	4.49	6.31	11.33	14.13	16.39	18.05
10	4.51	6.33	11.33	14.11	16.37	18.03
12	4.53	6.35	11.33	14.09	16.34	18.00
14	4.55	6.38	11.33	14.07	16.32	17.58
16	4.57	6.41	11.34	14.06	16.31	17.58
18	4.59	6.43	11.34	14.04	16.29	17.57
20	5.01	6.45	11.34	14.03	16.27	17.57
22	5.03	6.48	11.35	14.03	16.26	17.56
24	5.06	6.50	11.36	14.02	16.25	17.55
26	5.08	6.52	11.36	14.00	16.23	17.53
28	5.10	6.54	11.37	13.59	16.22	17.52
30	5.12	6.55	11.37	13.58	16.20	17.52

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ
Мухаммадханафи-хаджи ГАМЗАТОВ

Главный редактор
Патимат ГАМЗАТОВА

Редактор
Азиз МИЧИГИШЕВ
Компьютерная группа
Лейла ГУСЕЙНОВА
Ахмед МАГОМЕДОВ
Гульнара АБДУЛАЕВА
Менеджер
Мухаммад ХИРИЯСУЛАЕВ
Халидасхаб МАМАТХАНОВ

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону).

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».

Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____

Сдано в печать 26 октября 2009 г.
Тираж 4.500 экз.

Адрес редакции

367015, РД, г. Махачкала,
ул. М. Ярагского, 128.
Тел.: (8722) 61-00-64.

По вопросам подписки и доставки обращаться по телефонам:
по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24
по г. Махачкале — (8722) 914-222.

E-mail: assalamweb@gmail.com;
www.assalam.ru